

Het huwelijk
van juffrouw

**BON
VOI
SIN**

en andere

Gentse verhalen

JEAN RAY — LIEVEN TAVERNIER

 DAVIDSFONDS
UITGEVERIJ

‘Men vergat het. Alleen Théodule bleef het zich
herinneren. Maar dat was, toegegeven,
zijn rol in het leven.’
(uit ‘Het Grote Duister’)

Inhoud

Deel 1

LIEVEN TAVERNIER

Een schrijver en zijn stad. Jean Ray en Gent 7

Jean Ray en ik 9

Een leven 12

Journalist in Gent 21

De regen 30

Oom Edward 36

Een gesprek 42

De verhalen 47

Deel 2

JEAN RAY

De Gentse verhalen 51

Het huwelijk van juffrouw Bonvoisin 53

De hand van Götz von Berlichingen 58

Het Grote Duister 71

Straten 111

De magie van een plaats 114

Mijn eigen spook 117

Herinneringen 122

Vieruurtje 126

En hier eindigt mijn liedje 129

In de kring 132

Vorbij alle grenzen 135

Bronnen 139

Deel 1

Lieven Tavernier
Een schrijver en zijn stad.
Jean Ray en Gent

Jean Ray en ik

‘Er zijn momenten geweest in het leven van John Flanders dat hij zelf niet goed meer wist wie hij was.’

Pater De Kesel

Lichtjaren geleden: ik ben op kamp in Kalmthout. Van die tien dagen daar ben ik alles vergeten, behalve de avonden net voor het slapengaan. Rond het kampvuur vertelt de leider een verhaal. De woorden van het verhaal zijn voorgoed meegenomen in de tijd, de sfeer van het verhaal nooit. De korte weg naar de slaaptent, in het donker, is veel te lang.

Lichtjaren later, als ik *Spoken op de ruwe heide* lees, de schok der herkenning. Dát was het verhaal dat onlosmakelijk verbonden blijft met dat kamp in Kalmthout.

Ik lees het verhaal omdat ik van John Flanders veel wil weten. Ik schrijf mijn eerste roman *Over water*, die over mijn vrienden en vriendinnen zal gaan en zeer zeker over de stad waarin wij als titaantjes de wereld zouden veranderen en veroveren. Die stad is Gent en hoe verder ik in mijn verhaal ga, hoe meer ik beseft dat deze stad ook de stad is van schrijvers die er lang voor ons leefden, werkten en dezelfde dromen en angsten als wij kenden. Een van die schrijvers, naast Hellens, Maeterlinck, Van de Woestijne en anderen, is Jean Ray. Aanvankelijk besteed ik niet zo veel aandacht aan hem: in zijn verhalen is hij immers in Engeland, in Duitsland, op een eiland, altijd ergens anders. Hij heeft weinig met Gent te maken: hij is avonturier, wereldreiziger. Gent is voor hem blijkbaar te klein, niet goed genoeg om er een verhaal in onder te brengen.

Wim Hazeu, mijn uitgever, vindt dat Jean Ray meer aandacht verdient in mijn roman *Over water*. Ik begin een hele berg literatuur over hem door te nemen, neem een aantal interviews af van de laatste Jean Ray-getuigen, geef hier en daar lezingen over hem. Het is een werk dat me de volgende veertig jaar, met tussenpozen, zal bezighouden.

Hoe meer ik over hem lees, hoe raadselachtiger hij wordt. Hij blijkt heel wat pseudoniemen te hebben: hij is Jean Ray, hij is John Flanders, hij is nog véél meer namen. Hij schrijft voorbij de stadsgrenzen, schiept voor zichzelf een megalomane autobiografie vol avontuur, heroïek, geweld. In werkelijkheid is hij een onopvallende journalist, verbonden aan Gentse kranten, hoofzakelijk over Gentse aangelegenheden schrijvend. Overdag journalist, 's nachts schrijver.

En in alles wat ik over hem lees, merk ik dat dat ene aspect, dat mij zo interesseert, weinig aan bod komt: dat al zijn verhalen gedrenkt zijn in dat Gentse water, dat de grijze lucht die over zijn Duitse en Engelse verhalen hangt ook die Gentse donkere lucht is, dat zijn journalistieke werk over Gent de mal is voor zijn literaire werk. En tot mijn verrassing zie ik dat Ray en ik in wat we geschreven hebben en zullen schrijven *brothers in arms* zijn.

Hij is van alle schrijvers die ik lees als documentatie voor *Over water* de 'minste' schrijver. Hij is geen Buysse, hij is geen Van de Woestijne. Goed, er zijn een aantal uitstekende verhalen, er is het magnum opus *Malpertuis*, maar voor de rest? Het grootste aandeel van zijn schrijverschap is pulp, jeugdliteratuur, broodschrijverij. Dat klinkt zeer oneerbiedig en ik hoop maar dat hij daar zelf vrede mee kan nemen.

En toch, hij blijft mij boeien. Hij speelt hoog spel met zijn megalomane autobiografie en valt uiteindelijk door de mand. Hij vertedert mij omdat ik een kleine sjofele schrijver zie die niet echt heeft geleefd omdat hij alle tijd besteedde aan zijn schrijven. En alleen, daar en dan, achter zijn typemachine, leefde hij het volle leven.

En dan, lichtjaren later, besef ik dat de ik-figuur in *Overwater* weet dat ook hij alleen in woorden, voor zijn typemachine gezeten, kan leven.

Dat er geen andere keuze is.

Een leven

In de vroege morgen van de achtste juli 1887 breekt een hevig onweer los boven Gent. Aan de Terplatenbrug wordt het lijk opgehaald van de tienjarige schippersjongen Debaer. In de krant *Vooruit* roept Edward Anseele de Gentse arbeiders op dat weekend de viering bij te wonen van werkmakker Constant De Witte, die na weken gevangenisstraf vrijgelaten wordt. Te midden van de feestvoorbereidingen krijgt Anseele bericht dat zijn zus die ochtend een zoon heeft gekregen. Het kind heet Raymond Jean-Marie De Kremer.

Enkele jaren voor zijn dood zal Raymond De Kremer, alias Jean Ray, terugdenken aan het huis in de Ham waar hij werd geboren. 'Ik denk terug aan ons oude huis in de Ham. De verveling, de wind, de schaduwen, altijd regen. Ik herinner me dat het altijd regende in de Ham, zoals in een boek van Simenon.'

Duisternis en regen in de Ham, op enkele stappen van de haven en dan ook de schrik voor de ratten die in het donker rusteloos knaagden. Van die vroegste herinneringen uit zijn kindertijd zal Raymond De Kremer, en vooral Jean Ray, nooit meer loskomen.

Zijn vader, die als tolbeambte in de haven werkt, ziet hij weinig, net zomin als zijn moeder, die zoals de meeste Anseeles in het onderwijs staat.

Het is een volkswrouw uit zijn parochie, Sint-Jacobs, die hem opvoedt. Haar naam is Wantje Dimez. Zij is het die hem elke avond de schrik op het lijf jaagt met griezelige Gentse spookverhalen.

'Ik denk aan onze grote souterrain-keuken van de Ham, waarvan in de verre hoeken het licht van het kapucijnerlampje nauwelijks doordrong. Rond de

Leuvense stouf zaten Elodie, Wantje Dimez, Pauline de Snuifneuze, Meere-Potje-Porre en Mie Konijn. Ze spraken van allerlei vreeslijke dingen: moorden, brandstichtingen en vooral spookverhalen “om ter waarder”. Het kind zuigt die verhalen op, maakt ze tot de zijne en vraagt zich niet af wat waar, wat gefantaseerd is. Het lijkt alsof het kind door de verhalen van Wantje Dimez gepokt en gemazeld wordt, want de latere fantast Jean Ray heeft bij haar geleerd dat de fantasie altijd geheimzinniger en verwarrender is dan de realiteit.

Die realiteit van zijn kinderjaren is nog zorgeloos. Hele dagen zwerft hij rond aan de haven. Zakgeld heeft hij niet zodat hij zich soms voordoeft als een kreupele knaap en een schijnbaar misvormde hand naar de voorbijgangers uitsteekt, smekend om ‘een centje astemblijft’.

Op de vooravond van 1 mei luistert hij op het Garenplaatske naar de fanfare van Vooruit, die voor de volgende dag repeteert. ‘Ik zie ons nog in de zwoele zomeravonden op het pleintje van Sint-Jacobs zitten, terwijl een frisse bierlucht van ’t Krochtje steeg, de mannen het hoofdartikel van de Gazette van Gent kommenteerden, de vrouwen over allerlei dingen putten in de grond klaagden en de jonge bende, na een gezegende dag vol streken en poetsen, eindelijk stilgevallen van “het einde der wereld” sprak. Volgens Mondje Plas lag het ergens aan de Muide, misschien nog veel verder, meende hij, ten minste op Evergem. Daar stond een hoge plankenmuur, waarover nog niemand had kunnen kijken en die muur sloot de wereld af.’

Een toch, achter die hoge plankenmuur ligt wel degelijk de wereld. Het is de wereld van Pecq, het internaat bij Doornik, waar hij naartoe wordt gestuurd om Frans te leren. Nog later is het de wereld van de Gentse normaalschool, waar hij het niet langer dan twee jaar volhoudt. ‘Ik had de goede gewoonte mijn leraars af te rossen.’

Hij zal geen leraar worden, zoals de Anseeles. Maar de familie blijft hem naar zich toe trekken. Het is zijn oom, Edward Anseele, die ervoor zorgt dat hij in de administratie van de stad Gent aan de slag kan.

Net zomin als het leraarschap is de ambtenarij aan Raymond De Kremer besteed. Men treft hem minder achter zijn bureau aan dan wel in het Nieuw Cirkus, waar hij als tekstschrijver meewerkt aan de beroemde revues van Henri Van Daele. Bij de talrijke doktersattesten die ambtenaar De Kremer indient, noteert de dienstdoende klerk in potlood in de marge dat deze ziekten '*coincident avec les jours de représentation de la revue*'.

In 1919 verlaat hij voorgoed de administratie. Het zal zijn eerste poging zijn om te ontsnappen aan een kleinburgerlijk leven, door zijn familie opgelegd. In een aantal Franstalige kranten zet hij zijn eerste stappen als journalist en schrijver van korte verhalen. Zeer tot ongenoegen van de ijverige Anseeles leidt hij een bohemienachtig leventje dat hij met een glans van grandeur weet te omgeven. Hij werkt weliswaar samen met de wisselagent Van den Bogaerde, maar echt werken is het niet. In Gent gaan de geruchten dat 'De Kremer het hoog in zijn bovenkast heeft'. Hij bezit een auto met chauffeur, zijn voorkeur gaat uit naar een witte Torpedo, verder een jachtgoed, waar hij met vrienden en personaliteiten gaat jagen.

Hij is achtendertig als hij als Jean Ray de verhalen, die hij links en rechts in dag- en weekbladen al had gepubliceerd, uitbrengt in zijn eerste verhalenbundel *Les contes du whisky*. In Gent wordt over de titel van de bundel vrolijk gedaan: men kent de verhalen als zou De Kremer niet alleen de eigenaar zijn van een schip dat alcohol naar Amerika smokkelde in de periode van de drooglegging, hijzelf zou aan deze avontuurlijke tochten

Het huwelijk van juffrouw Bonvoisin en andere Gentse verhalen
Jean Ray en Lieven Tavernier

© 2023 Davidsfonds / Standaard Uitgeverij nv,
Franklin Rooseveltplaats 12, B-2060 Antwerpen, Jean Ray
en Lieven Tavernier

Gemaakt onder licentie van Davidsfonds.
'Davidsfonds' is het geregistreerde merk van Davidsfonds vzw,
Sluisstraat 79 bus 03.01, 3000 Leuven.

www.standaarduitgeverij.be
info@standaarduitgeverij.be

Vertegenwoordiging in Nederland:
New Book Collective, Utrecht
www.newbookcollective.com

Eerste druk oktober 2023

Opmaak omslag: Herman Houbrechts
Opmaak binnenwerk: 5NUL8 Grafische Producties

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag
worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd
gegevensbestand of openbaar gemaakt, in enige vorm of op
enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën,
opnamen of op welke wijze ook, zonder voorafgaande
schriftelijke toestemming van de uitgever.

ISBN 978 90 223 4068 4
D/2023/0034/367
NUR 300